

Život v podzemí II. – Lanýžky zimující v podzemních prostorách ve Slavkovském lese

Kateřina Dvořáková a Libor Dvořák, Tři Sekery

Jestliže jsme minule byli u nás ve sklepe, vydáme se nyní o kus dál. Ze Tří Seker do štol a sklepů Slavkovského lesa a zaměříme se na zvláštní skupinu dvoukřídlého hmyzu nazývanou lanýžky (*Heleomyzidae*). Lanýžky jsou většinou střední až větší mouchy. Některé jsou nevýrazně šedé, ale velká část je nápadná rezavým zbarvením a často také skvrnitými křídly. V České republice žije více než 80 druhů, většina z nich je chladnomilných, proto také některé vyhledávají jeskyně, štolky a sklepy, kde aktivně tráví nejteplejší a nejchladnější část roku. Jiné druhy mohou v podzemí žít celý život, a díky stále stejnému klimatu se tam i rozmnožují zcela nezávisle na podmínkách venku. Počet generací během roku je tedy u těchto druhů větší a generace se vzájemně překrývají. Jelikož stejné druhy mohou obývat i venkovní prostředí, nejde o druhy troglobiontní (ty jsou přizpůsobeny pouze k životu v podzemních prostorách – ztráta očí, pigmentu atd.), ale o druhy troglafilní (nejsou na podzemí závislé).

Od roku 2003 pravidelně sledujeme lanýžky ve štolách a sklepech v západních Čechách a tedy i ve Slavkovském lese (Slavkovský les v tomto článku chápeme jako fytogeografickou oblast zahrnující nejvyšší partie CHKO, nikoliv tedy celé území CHKO), a to především v lednových a únorových termínech, kdy tato místa navštěvujeme při sčítání netopýrů. Během této doby jsme na sedmi lokalitách vysledovali šest druhů těchto zajímavých much, což je většina našich druhů běžněji zaznamenávaných v podzemí. Sledovány byly lokality Čistá – důl Jeroným, Čistá – důl Nový Jeroným, Krásná Lípa – sklípek u cesty, Krásná Lípa – sklepy bývalého zámečku, Nová

► Shora dolů: *Heleomyza modesta*, *Scoliocentra villosa*, *Gymnomus amplicornis*.

Ves – Horní štola, Prameny – štola Manganová a Smrkovec – Jezevčí sklep.

Na všech lokalitách kromě dolu Nový Jeroným se vyskytoval druh *Scoliocentra villosa*, který patří v podzemí k nejběžnějším, ale je zajímavý jak vzhledem, tak i způsobem života. Zatímco někteří jedinci jsou doslova huňatí a velicí (až 11 mm), jiní mají méně nápadné ochlupení a jsou jen poloviční. Velikost dospělce závisí na tom, kolik potravy měla larva. Potravou je zřejmě jakýkoliv rozkládající se organický materiál. Je zajímavé, že velcí a malí jedinci jsou na lokalitě ve stejnou dobu. V České republice je tento druh většinou v podzemních prostorách, kde prodělává celý vývoj, ale vyskytuje se i v chodbách drobných zemních savců a ve volné přírodě.

Scoliocentra brachyptera je další běžný druh, který byl nalezen na lokalitách Čistá – důl Jeroným i důl Nový Jeroným, Krásná Lípa – sklepy bývalého zámečku a Prameny. Stejně jako předchozí druh, může žít ve volné přírodě a stahovat se do podzemí jen na nejméně chladnější a nejteplejší měsíce roku, ale existují i čistě jeskynní populace. Jejich larvy se pak vyvíjejí v netopýřím guanu

(mimo jeskyně se larvy často vyvíjejí v ptačím trusu přímo v hnízdech).

Heleomyza captiosa je poslední z trojice druhů nejběžnějších v podzemních prostorách. Vyskytovala se na lokalitách Čistá – důl Jeroným i důl Nový Jeroným, Krásná Lípa – sklepy bývalého zámečku a Prameny. Má v podstatě stejný způsob života jako předchozí druh.

Heleomyza serrata je vzácnější druh, zaznamenali jsme ho na lokalitách Prameny a Čistá – důl Jeroným. Opět má podobný způsob života.

Heleomyza modesta byla chycena na lokalitě Prameny. Tento druh je v podzemních prostorách i ve volné přírodě nalézán jen zřídka, takže o něm není mnoho známo. V jeskyních pravděpodobně pouze příležitostně zimuje.

Gymnomus amplicornis je vzácnější druh. Nalezli jsme jej na lokalitě Krásná Lípa – sklepy bývalého zámečku. Stejně jako většina výše zmíněných druhů může prodělávat v podzemních prostorách celý vývoj a larvy se vyvíjejí v netopýřím trusu.

V pokračování našeho seriálu článků o životě v podzemí se potkáte s neobyčejným hmyzem – lumky. ■

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ V pátek 13. března proběhlo na Správě CHKO Slavkovský les v Mariánských Lázních **Setkání příznivců Slavkovského lesa**. Tradiční seminář především přírodovědných přednášek pro odborníky i laickou veřejnost si letos nenechalo ujít na 70 posluchačů.

■ Putovní **výstavu 40 let CHKO Slavkovský les** si můžete v letošním roce prohlédnout na několika místech v regionu – Muzeum Českého lesa v Tachově (od poloviny dubna do poloviny května), Bečovská botanická zahrada (polovina května – červen), Infocentrum Toužim (červenec – srpen) a Krajský úřad Karlovarského kraje (září – říjen).

■ Po šesti letech rekonstrukcí se v červnu letošního roku otevřely návštěvníkům **nově zpřístupněné části kláštera Teplá**. Můžete se tak projít nově zrekonstruovanými sály, ale i podzemím kláštera. Novinkou je také archeologická expozice završující několik let

výzkumných prací v klášteře, která představuje nové poznatky o minulosti kláštera. Cílem projektu bylo vytvoření moderního otevřeného prostředí pro kulturní a vzdělávací aktivity. Od září tedy můžete do kláštera zavítat na řemeslné a výtvarné dílny nebo divadelní či hudební představení. Rekonstrukce, dotovaná především z Operačního programu, stála 500 milionů korun.

■ Počátkem června 2015 byl otevřen nově vedený úsek páteřní cyklostezky č. 6 údolím Ohře z Karlových Varů – Doubí ke Svatošským skalám. Zatím nenavazuje na údolní trasu, která není dobudována mezi obchodním centrem Varyáda a Doubským mostem. Nový úsek vychází od tohoto mostu levobřežní nivou, dále ulicí U Brodu prochází pod skalním ostrohem hradiště Starý Loket a na konci zahrádkářské kolonie vede přes nově postavenou visutou lávku do pravobřežní nivy. U pastviny pro koně se napojuje na stávající Svatošskou cestu.